

ISSAI 400

**Uygunluk Denetimi
İlkeleri**

**Compliance Audit
Principles**

INTOSAI Standartları, Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Teşkilatı, INTOSAI tarafından, INTOSAI Mesleki Bildirimler Çerçevesi'nin bir parçası olarak yayımlanmıştır.

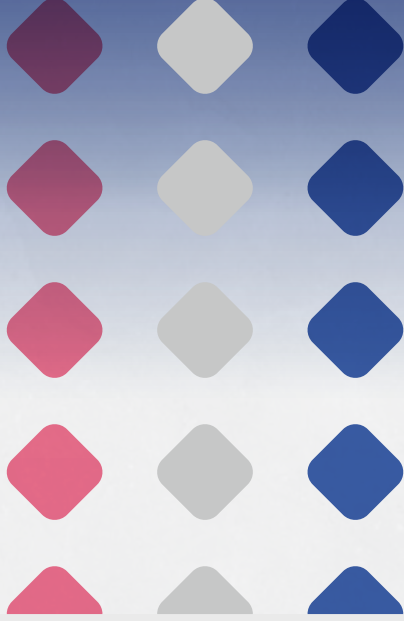
INTOSAI Standards are issued by the International Organisation of Supreme Audit Institutions, INTOSAI, as part of the INTOSAI Framework of Professional Pronouncements.

INTOSAI

INTOSAI

INTOSAI, 2019

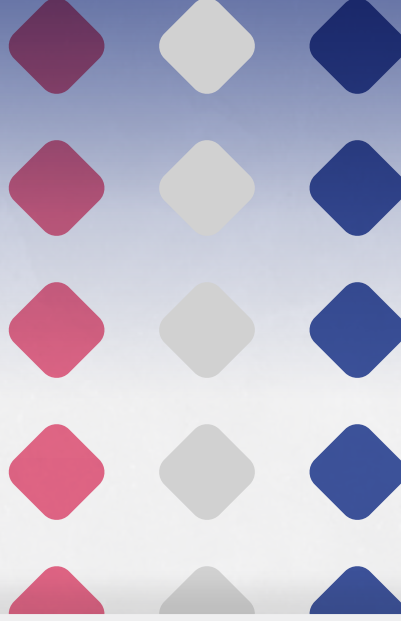

Orjinal metin esas alınarak T.C Sayıştay Başkanlığı tarafından tercüme edilmiştir.

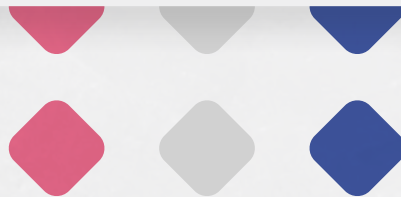
INTOSAI

INTOSAI, 2019

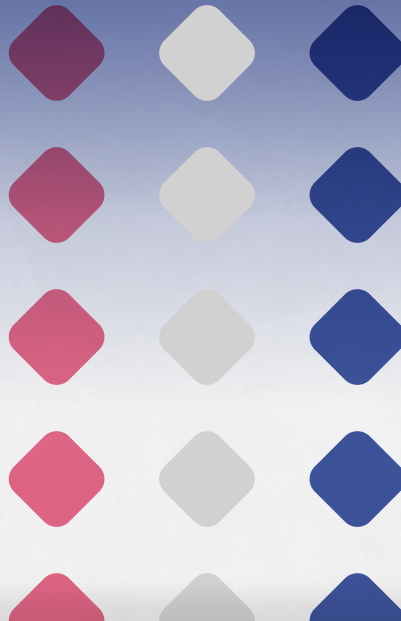
- 1) 2001 yılında Devlet Denetiminde Raporlama Standartları olarak onaylandı
- 2) İçerik, 2013 yılında Uygunluk Denetiminin Temel İlkeleri olarak yeniden formüle edildi ve onaylandı
- 3) INTOSAI Mesleki Bildirimler Çerçevesi'nin (IFPP) oluşturulmasıyla birlikte, 2019 yılındaki editoryal değişikliklerle Uygunluk Denetimi İlkeleri olarak yeniden adlandırıldı.

ISSAI 400'e, tüm INTOSAI resmi dillerinde erişim mümkündür: Arapça, İngilizce, Fransızca, Almanca ve İspanyolca

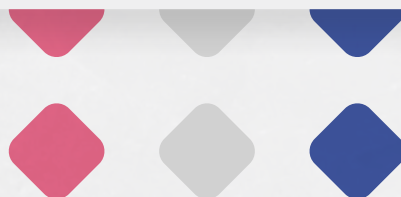
INTOSAI

INTOSAI, 2019

- 1) Endorsed as Reporting Standards in Government Auditing in 2001
- 2) Content reformulated and endorsed as Fundamental Principles of Compliance Auditing in 2013
- 3) With the establishment of the Intosai Framework of Professional Pronouncements (IFPP), renamed Compliance Audit Principles with editorial changes in 2019

ISSAI 400 is available in all INTOSAI official languages: Arabic, English, French, German and Spanish

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	5
2. UYGUNLUK DENETİMİNİN TEMEL PRENSİPLERİNİN AMACI VE YETKİSİ	6
3. UYGUNLUK DENETİMİNİN ÇERÇEVESİ	8
Uygunluk Denetiminin Amacı	8
Uygunluk Denetiminin Özellikleri	9
Uygunluk Denetiminin Farklı Bakış Açıları	10
Mali Tablo Denetimiyle İlişkili Olan Uygunluk Denetimi	11
Ayrı Yürütülen Uygunluk Denetimi	12
Performans Denetimiyle Birlikte Yürütülen Uygunluk Denetimi	12
4. UYGUNLUK DENETİMİNİN UNSURLARI	13
Yasal ve İdari Düzenlemeler ile Kriterler	13
Konu	14
Uygunluk Denetimindeki Üç Taraf	15
Uygunluk Denetiminde Güvence	16
5. UYGUNLUK DENETİMİNİN PRENSİPLERİ	17
Genel İlkeler	17
Mesleki Yargı ve Şüphencilik	17
Kalite Kontrol	18
Denetim Ekibinin Yönetimi ve Becerileri	19
Denetim Riski	19
Önemlilik	20

TABLE OF CONTENTS

1. INTRODUCTION	5
2. PURPOSE AND AUTHORITY OF THE COMPLIANCE AUDIT PRINCIPLES	6
3. FRAMEWORK FOR COMPLIANCE AUDITING	8
The objective of compliance auditing	8
Characteristics of compliance auditing	9
The different perspectives of compliance auditing	10
Compliance auditing in relation with the audit of financial statements	11
Compliance auditing conducted separately	12
Compliance auditing in combination with performance auditing	12
4. ELEMENTS OF COMPLIANCE AUDITING	13
Authorities and criteria	13
Subject matter	14
The three parties in compliance auditing	15
Assurance in compliance auditing	16
5. PRINCIPLES OF COMPLIANCE AUDITING	17
GENERAL PRINCIPLES	17
Professional judgement and scepticism	17
Quality control	18
Audit team management and skills	19
Audit risk	19
Materiality	20

Belgelendirme	21
İletişim	21
DENETİM SÜRECİYLE İLGİLİ PRENSİPLER	22
Uygunluk Denetiminin Planlanması ve Tasarlanması	21
Denetim Kanıtı	25
Denetim Kanıtının Değerlendirilmesi ve Sonuçlara Varılması	26
Raporlama	27
İzleme	28

Documentation	21
Communication	21
PRINCIPLES RELATED TO THE AUDIT PROCESS	22
Planning and designing a compliance audit	21
Audit evidence	25
Evaluating audit evidence and forming conclusions	26
Reporting	27
Follow-up	28

- 1) Mesleki standartlar ve rehberler; kamu sektörü denetiminin güvenilirlik, kalite ve profesyonelliği açısından son derece önemlidir. Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Teşkilatı (INTOSAI) tarafından geliştirilen Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Standartları (ISSAI'ler), bağımsız ve etkili denetimi teşvik etmeyi amaçlar ve INTOSAI üyelerini kendi yetki çerçevelerine ve ulusal kanun ve yönetmeliklere uygun olarak kendi mesleki yaklaşımlarını geliştirmeleri konusunda destekler.
- 2) *ISSA 100 – Kamu Sektörü Denetiminin Temel İlkeleri*, genel olarak kamu sektörü denetimine yönelik temel ilkeleri ortaya koyar ve ISSAI'lerin yetkisini tanımlar. ISSAI 400 - Uygunluk Denetiminin Temel İlkeleri, uygunluk denetiminin spesifik bağlamına uymak için ISSAI 100'ün temel ilkelerini temel alır ve geliştirir. ISSAI 400, uygunluk denetimi için de geçerli olan ISSAI 100 ile bağlantılı bir biçimde okunmalı ve anlaşılmalıdır.
- 3) Bu itibarla ISSAI 400, ISSAI'lere uygun olarak uygunluk denetimi standartlarına yönelik temeli oluşturur. Bu doküman, aşağıdaki hususlar hakkında detaylı bilgi sağlar:
 - Uygunluk denetimiyle ilgili ISSAI'lerin amacı ve yetkisi,
 - Uygunluk denetimi çerçevesi ve uygunluk denetimlerinin yürütüldüğü farklı yöntemler,
 - Uygunluk denetiminin unsurları,
 - Uygunluk denetiminin ilkeleri.

- 1) Professional standards and guidelines are essential for the credibility, quality and professionalism of public-sector auditing. The International Standards of Supreme Audit Institutions (ISSAIs) developed by the International Organisation of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) aim to promote independent and effective auditing and support the members of INTOSAI in the development of their own professional approach in accordance with their mandates and with national laws and regulations.
- 2) *ISSAI 100 - Fundamental Principles of Public-Sector Auditing* provides the fundamental principles for public-sector auditing in general and defines the authority of the ISSAIs. *ISSAI 400 - Compliance Audit Principles* builds on and further develops the fundamental principles of ISSAI 100 to suit the specific context of compliance auditing. ISSAI 400 should be read and understood in conjunction with ISSAI 100, which also applies to compliance auditing.
- 3) ISSAI 400 therefore constitutes the basis for compliance auditing standards in accordance with the ISSAIs. This document provides detailed information on the following:
 - The purpose and authority of the ISSAIs on compliance auditing
 - The compliance auditing framework and the different ways in which audits are conducted
 - The elements of compliance auditing
 - The principles of compliance auditing

2

UYGUNLUK DENETİMİNİN TEMEL İLKELERİNİN AMACI VE YETKİSİ

- 4) Uygunluk denetimiyle ilgili ISSAI'lerin amacı¹; kapsam açısından büyük farklılık gösteren ve çeşitli denetim yaklaşımları ve raporlama formatları vasıtasıyla ele alınabilen uygunluk denetiminin nitel ve nicel konularına yönelik kapsamlı bir ilke, standart ve uygulama materyali seti sağlamaktır.
- 5) ISSAI 400, uygunluk denetiminde standartların kabul edilmesi veya geliştirilmesi amacıyla YDK'lara bir temel sağlar. ISSAI 400'deki ilkeler, üç biçimde kullanılabilir:
 - Standartların geliştirilmesi için bir temel olarak,
 - Tutarlı ulusal standartların kabul edilmesi için bir temel olarak,
 - ISSAI'lerin uygunluk denetiminde yetkili standartlar olarak kabul edilmesi için bir temel olarak.
- 6) YDK'lar, sadece geliştirdikleri veya kabul ettikleri standartlar ISSAI 400'ün ilgili tüm ilkelerine tamamen uyduğu takdirde denetim raporlarında (Denetçi Raporu veya diğer raporlama formatlarında) Uygunluk Denetiminin İlkelerine atıfta bulunmalıdır. İlkeler hiçbir surette ulusal kanun, yönetmelik veya yetki çerçevelerini geçersiz kılmaz.
- 7) Uygunluk Denetimi Standartları (4000-4899 arası ISSAI'ler) en iyi uygulamaları yansıtmak üzere geliştirildiği için YDK'lar, bunların tümünü geçerli standartları olarak kabul etmeye çaba göstermeleri yönünde teşvik edilir.

¹ ISSAI 400 ve 4000-4899 arası ISSAI'ler.

2

PURPOSE AND AUTHORITY OF THE COMPLIANCE AUDIT PRINCIPLES

- 4) The purpose of the ISSAIs on compliance auditing¹ is to provide a comprehensive set of principles, requirements and application material for the compliance auditing of subject matter, both qualitative and quantitative, that varies widely in scope and can be addressed through a range of audit approaches and reporting formats.
- 5) ISSAI 400 provides SAIs with a basis for the adoption or development of standards on compliance auditing. The principles in ISSAI 400 can be used in three ways:
 - as a basis for the development of standards;
 - as a basis for the adoption of consistent national standards;
 - as a basis for adoption of the ISSAIs as the authoritative standards on compliance auditing.
- 6) SAIs should only make reference to the Compliance Audit Principles in audit reports – whether in the Auditor’s Report or other reporting formats – if the standards they have developed or adopted fully comply with all relevant principles of ISSAI 400. The principles in no way override national laws, regulations or mandates.
- 7) As the Compliance Audit Standards (ISSAIs 4000-4899) have been developed to reflect best practice, SAIs are encouraged to strive towards adopting them in full as their authoritative standards.

1 ISSAI 400 and ISSAIs 4000-4899

INTOSAI, bazı yetki çevrelerinde temel idari yapıların eksikliği yüzünden ya da kanun veya yönetmelikler denetimlerin Uygunluk Denetimi Standartlarına uygun yürütülmesine yönelik dayanakları oluşturmadığı için bunun mümkün olmayabileceğinin farkındadır. Hal böyle olduğunda YDK, Uygunluk Denetiminin Temel İlkelerine dayalı olarak standartlar geliştirme veya uyumlu ulusal standartlar benimseme seçeneğine sahiptir.

- 8) YDK'nın denetim standartlarının INTOSAI Temel Denetim İlkelerine dayalı veya bunlarla uyumlu olduğu hallerde, denetim raporlarında bu ilkelere şu şekilde atf yapılabilir:

... Denetimlerimizi, Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Standartlarının ISSAI 100 Kamu Sektörü Denetiminin Temel İlkeleri ve ISSAI 400 Uygunluk Denetimi İlkelerini temel alan [veya bunlarla tutarlı] [standartlara] uygun olarak yürüttük.

- 9) Bazı yetki alanlarındaki YDK'lar, çalışmalarında Uygunluk Denetimi Standartlarını yetkili standartlar olarak benimsemeyi tercih edebilir. Bu durumda şu şekilde atf yapılabilir:

... [Uygunluk] denetimlerimizi [uygunluk denetimi konulu] Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Standartlarına uygun olarak yürüttük.

Bu atf, denetim raporunda yer alabilir veya belli görevleri kapsayan daha genel bir formatta YDK tarafından iletilebilir.

YDK'lar yetki çerçevelerine dayalı olarak mali, uygunluk ve/veya performans özelliklerini birleştiren bileşik denetimler yürütebilir. Bu gibi durumlarda her denetim türüyle ilgili standartlara uyulmalıdır. Denetimde uygulanan standartlar beyanının (yukarıdaki paragraf 8 veya 9), ISSAI 100, paragraf 9 veya 10'a göre uyarlanması gerekebilir.

- 10) *ISSA 100 – Kamu Sektörü Denetiminin Temel İlkeleri*, INTOSAI Temel İlkeleriyle ilgili yetkisi hakkında ek bilgi verir.

- 11) ISSAI'ler, mali tabloların denetimiyle birlikte yürütülen bir uygunluk denetimi için yetkili standartlar olarak kullanıldığında, kamu sektörü denetçileri, mali denetim standartlarının (2000-2899 arası ISSAI'ler) yanı sıra uygunluk denetimi standartlarının (4000-4899 arası ISSAI'ler) yetkisine uymalıdır.

INTOSAI recognizes that, in some environments, this might not be possible due to the absence of basic administrative structures or because laws or regulations do not establish the premises for carrying out audits in accordance with the Compliance Audit Standards. Where this is the case, SAIs have the option of developing standards based on, or adopting national standards consistent with, the Compliance Audit Principles.

- 8) Where an SAI's auditing standards are based on or consistent with the Compliance Audit Principles, these may be referred to by stating:

... We conducted our audit[s] in accordance with [standards], which are based on [or consistent with] ISSAI 100 Fundamental Principles of Public-Sector Auditing and ISSAI 400 Compliance Audit Principles of the International Standards of Supreme Audit Institutions.

- 9) SAIs in some jurisdictions may choose to adopt the Compliance Audit Standards as the authoritative standards for their work. In this case, reference may be made by stating:

... We conducted our [compliance] audit[s] in accordance with the International Standards of Supreme Audit Institutions [on compliance auditing].

The reference may be included in the audit report or communicated by the SAI in a more general form covering a defined range of engagements.

Depending on their mandate, SAIs may conduct combined audits incorporating financial, compliance and/or performance aspects. In such cases the standards relevant to each audit type should be complied with. The statement of standards applied in the audit (paragraph 8 or 9 above) may need to be adjusted in accordance with ISSAI 100, paragraph 9 or 10.

- 10) *ISSAI 100 - Fundamental Principles of Public-Sector Auditing* gives further information on the authority attached to the INTOSAI Fundamental Principles.
- 11) When the ISSAIs are used as the authoritative standards for a compliance audit conducted together with an audit of financial statements, the public-sector auditors should respect the authority of the compliance audit standards (ISSAIs 4000-4899) as well as the financial audit standards (ISSAIs 2000-2899)

UYGUNLUK DENETİMİNİN AMACI

- 12) Uygunluk denetimi, belli bir konunun kriter olarak tanımlanan geçerli yasal ve idari düzenlemelere² uygun olup olmadığına dair bağımsız bir değerlendirmedir. Uygunluk denetimleri; faaliyetler, mali işlemler ve bilgilerin tüm önemli açılardan denetlenen kuruluşu düzenleyen yasal ve idari düzenlemelere uygun olup olmadığı değerlendirilerek yürütülür.
- 13) Bu itibarla kamu sektörü uygunluk denetiminin amacı; YDK'nın, kamu kurumlarının faaliyetlerinin bu kurumları düzenleyen yasal ve idari düzenlemelere uygun olup olmadığını değerlendirmesini sağlamaktır. Bu; denetlenen kuruluşun, belirlenmiş kriterlere ne derece uyduğu hakkında raporlama yapılmasını içerir. Kısa veya uzun bir biçimde sunulabilen raporlar, özet standartlaşmış görüşler ve çeşitli şekildeki sonuçlar arasında değişiklik gösterebilir. Uygunluk denetimi, hem düzenlilik (ilgili kanunlar, düzenlemeler ve anlaşmalar gibi resmi kriterlere riayet etme) hem de yerindelik (düzgün mali yönetim ve kamu görevlilerinin davranışlarını düzenleyen genel ilkelerin gözetilmesi) ile ilgili olabilir. Düzenlilik, uygunluğun asıl odak noktası olmakla birlikte mali yönetim ve kamu görevlilerinin davranışlarına ilişkin belirli beklentilerin bulunduğu kamu sektörü bağlamında yerindelik de ilgili olabilir. Bu itibarla, YDK'nın yetki çerçevesine dayalı olarak denetim kapsamı, yerindelik özellikleri içerebilir³.

² Yasal ve idari düzenleme kavramı için bakınız paragraf 28-29.

³ Bakınız paragraf 32.

THE OBJECTIVE OF COMPLIANCE AUDITING

- 12) Compliance auditing is the independent assessment of whether a given subject matter is in compliance with applicable authorities² identified as criteria. Compliance audits are carried out by assessing whether activities, financial transactions and information comply, in all material respects, with the authorities which govern the audited entity.
- 13) The objective of public-sector compliance auditing, therefore, is to enable the SAI to assess whether the activities of public-sector entities are in accordance with the authorities governing those entities. This involves reporting on the degree to which the audited entity complies with established criteria. Reporting may vary between brief standardised opinions and various forms of conclusions, presented in short or long form. Compliance auditing may be concerned with regularity (adherence to formal criteria such as relevant laws, regulations and agreements) or with propriety (observance of the general principles governing sound financial management and the conduct of public officials). While regularity is the main focus of compliance auditing, propriety may also be pertinent given the public-sector context, in which there are certain expectations concerning financial management and the conduct of officials. Depending on the mandate of the SAI, the audit scope may therefore include aspects of propriety.³

2 See paragraphs 28-29 on the concept of authorities.

3 See paragraph 32.

- 14) Uygunluk denetimi, yargısal yetkilere sahip YDK'ların kamu kaynaklarının yönetiminden sorumlu olanlar hakkında hüküm ve yaptırım açıklamalarına yol açabilir. Bazı YDK'lar, cezai kovuşturma gerektiren olayları yargı mercilerine sevk etmekle görevlidir. Bu bağlamda uygunluk denetiminin amacı genişletilebilir ve denetçi, denetim stratejisi veya planlamasını tasarlarırken ve denetim süreci boyunca ilgili spesifik gerekliliklere gereken dikkati göstermelidir.

UYGUNLUK DENETİMİNİN ÖZELLİKLERİ

- 15) Uygunluk denetimi, birçok konuyu kapsayabilir ve çeşitli türlerdeki kriterleri, kanıt toplama prosedürlerini ve raporlama formatlarını kullanarak makul veya sınırlı güvence sağlamak amacıyla yürütülebilir. Uygunluk denetimleri, tasdik görevi veya doğrudan raporlama görevi mahiyetinde veya aynı anda her ikisi birden olabilir. Denetim raporu, uzun veya kısa formatta olabilir ve sonuçlar çeşitli şekillerde ifade edilebilir: uygunluk hakkındaki görüşe dair tek ve açık yazılı bir ifade veya spesifik denetim sorularına verilen daha detaylı yanıtlar.
- 16) Uygunluk denetimi, genellikle YDK'nın kamu kurumlarının denetimine yönelik görev ve yetkisinin ayrılmaz bir parçasıdır. Bunun nedeni, yasama organlarının gelir ve gider, yönetim ve vatandaşların kamu sektörü ile ilişkilerinde yasal süreç haklarını kontrol etmelerinin birincil aracının mevzuat ve diğer yasal ve idari düzenlemeler olmasıdır. Kamu kurumları, kamu kaynaklarının düzgün yönetilmesiyle görevlidir. Eylemleri konusunda **şeffaf** olmak ve kendilerine emanet edilen kaynaklar konusunda vatandaşlara **hesap vermek** ve bu kaynaklar üzerinde **iyi yönetim** uygulamak, kamu sektörü kurumlarının ve onların atanmış yetkililerinin sorumluluğundadır.
- 17) Uygunluk denetimi; geçerli yasal ve idari düzenlemelerin gerektirdiği şekilde kaynakların kullanılıp kullanılmadığı, yönetimin icra edilip edilmediği ve vatandaşların yasal haklarına saygı gösterilip gösterilmediği hakkında güvenilir raporlar sağlayarak şeffaflığa katkıda bulunur. Uygunluk denetimi, düzeltici önlemlerin alınabilmesi ve sorumluların eylemlerinden sorumlu tutulabilmesi için yasal ve idari düzenlemelerden sapmaları ve bunlara yönelik ihlalleri raporlayarak hesap verebilirliği teşvik eder.

- 14) Compliance auditing may also lead SAIs with jurisdictional powers to pronounce judgments and sanctions on those responsible for managing public funds. Some SAIs are mandated to refer facts liable to criminal prosecution to the judicial authorities. In this context, the objective of the compliance audit may be extended, and the auditor should take due account of the relevant specific requirements when devising the audit strategy or planning and throughout the audit process.

CHARACTERISTICS OF COMPLIANCE AUDITING

- 15) Compliance auditing may cover a wide range of subject matter and can be performed to provide either reasonable or limited assurance, using several types of criteria, evidence-gathering procedures and reporting formats. Compliance audits may be attestation or direct reporting engagements, or both at once. The audit report may be either long- or short-form, and conclusions may be expressed in various ways: as a single clear written statement of opinion on compliance or as a more elaborate answer to specific audit questions.
- 16) Compliance auditing is often an integral part of an SAI's mandate for the audit of public-sector entities. This is because legislation and other authorities are the primary means by which legislatures exercise control of income and expenditure, management and the rights of citizens to due process in their relations with the public sector. Public-sector entities are entrusted with the sound management of public funds. It is the responsibility of public-sector bodies and their appointed officials to be **transparent** about their actions and **accountable** to citizens for the funds with which they are entrusted, and to exercise **good governance** over those funds.
- 17) Compliance auditing promotes **transparency** by providing reliable reports as to whether funds have been administered, management exercised and citizens' rights to due process honoured as required by the applicable authorities. It promotes **accountability** by reporting deviations from and violations of authorities, so that corrective action may be taken and those accountable may be held responsible for their actions.

Uygunluk denetimi, hem zayıflıkları ve kanun ve yönetmeliklerden sapmaları belirleyerek hem de kanun ve yönetmeliklerin yetersiz ve uygunsuz olduğu durumlarda yerindeliği değerlendirerek iyi yönetimi teşvik eder. Hile ve yolsuzluk, doğaları gereği şeffaflık, hesap verebilirlik ve iyi yönetimi engelleyen unsurlardır. Bu nedenle uygunluk denetimi, uygunlukla ilgili hile riskini değerlendirerek kamu sektöründe iyi yönetimi teşvik eder.

- 18) Kamu sektörünün teşkilat yapısına ve YDK'nın görev ve yetkisine dayalı olarak uygunluk denetimi, yönetimin tüm düzeylerini kapsayabilir: merkezi, bölgesel ve yerel. Gelir için vergi mükellefleri üzerinde ve gider için de kamu mal veya hizmetlerinin yönetimiyle ilgili olanlar (örneğin ortaklık düzenlemeleri vasıtasıyla ilgili olanlar veya kamu hibe veya sübvansiyonlarından yararlananlar) üzerinde odaklanmak suretiyle özel kuruluşlara ilişkin uygunluk denetimleri yürütmek de mümkündür.
- 19) Bazı ülkelerde YDK, yargıçlardan oluşan bir mahkeme hüviyetindedir ve kendisine hesap veren muhasebe yetkilileri ve diğer kamu görevlileri üzerinde yetki sahibidir. Bu yargı işlevi, YDK'nın, kamu kaynaklarının yönetiminden sorumlu olanların bu kaynaklardan sorumlu tutulmalarını ve bu bakımdan kendi yargı yetkisine tabi olmalarını sağlamasını gerektirir. Bu yargı yetkisi ve uygunluk denetiminin özellikleri arasında önemli bir tamamlayıcılık ilişkisi vardır. Bu durum, hesap mahkemesi gibi yargı görevi olan bir ortamda faaliyet gösteren denetçiler için ek gereklilikler doğurabilir.

UYGUNLUK DENETİMİNİN FARKLI BAKIŞ AÇILARI

- 20) Uygunluk denetimi, diğer unsurları da içerebilecek bileşik bir denetimin parçası olabilir. Başka olasılıklar da bulunmakla birlikte uygunluk denetimi genellikle;
 - Ya mali tablo denetimiyle ilişkili olarak,
 - Ya mali tablo denetiminden ayrı olarak,
 - Ya da performans denetimiyle birlikte yürütülür.

It promotes good governance both by identifying weaknesses and deviations from laws and regulations and by assessing propriety where there are insufficient or inadequate laws and regulations. Fraud and corruption are, by their very nature, elements which counteract transparency, accountability and good stewardship. Compliance auditing therefore promotes good governance in the public sector by considering the risk of fraud in relation to compliance.

- 18) Depending on the organisational structure of the public sector and the mandate of the SAI, compliance auditing may cover all levels of government: central, regional and local. Compliance audits of private entities are also possible, focusing, for revenue, on tax payers and, for expenditure, on those involved in the management of public property or services, for instance through partnership arrangements or as recipients of public grants or subsidies.
- 19) In certain countries the SAI is a court, composed of judges, with authority over State accountants and other public officials who must render account to it. This jurisdictional function requires the SAI to ensure that whoever is charged with governance over public funds is held accountable for those funds and, in this regard, is subject to its jurisdiction. There exists an important complementary relationship between this jurisdictional authority and the characteristics of compliance auditing. This may entail additional requirements for auditors operating in an environment with a judicial role, such as a court of accounts.

THE DIFFERENT PERSPECTIVES OF COMPLIANCE AUDITING

- 20) Compliance auditing can be part of a combined audit that may also include other aspects. Though other possibilities exist, compliance auditing is generally conducted either:
 - in relation with the audit of financial statements or
 - separately or
 - in combination with performance auditing.

» MALİ TABLO DENETİMİYLE İLİŞKİLİ OLAN UYGUNLUK DENETİMİ

- 21) Yasama organı, kamu demokratik sürecinin bir unsuru olarak, kamu sektörü gelir ve harcamaları ile harcama ve gelirin hesaplanması ve ilişkilendirilmesi için öncelikleri belirler. Yasama organlarının temelindeki öncüller ve aldıkları kararlar, kamu sektöründe nakit akışını düzenleyen yasal ve idari düzenlemelerin kaynağıdır. Bu yasal ve idari düzenlemelere uygunluk, bütçenin uygulanmasında mali tablo denetiminin yanında daha geniş bir bakış açısı oluşturur.
- 22) İlgili yasal ve idari düzenlemelere uygunluk denetimi, genellikle, kamu bütçelerinin uygulanmasına ilişkin raporlamanın bir parçası olarak mali tabloların denetimiyle birleştirildiği durumlarda, YDK'nın görev ve yetkisinin önemli bir parçasıdır.
- 23) Kanun ve yönetmelikler, hem uygunluk denetiminde hem de mali tablo denetiminde önemlidir. Her bir alanda hangi yasa ve yönetmeliklerin uygulanacağı denetim amacına bağlı olacaktır. Uygunluk denetimi, belli bir konunun kriter olarak belirlenen geçerli yasal ve idari düzenlemelere uygun olup olmadığına dair bağımsız bir değerlendirmedir ve bu denetim söz konusu kriterlere uygunlukla ilgili yeterli ve uygun kanıt elde edilmesine odaklanır. Mali tablo denetimi ise ilgili kuruluşun mali tablolarının kabul edilebilir bir mali raporlama çerçevesine uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığını belirlemeye ve bu mali tablolar üzerinde doğrudan ve önemli bir etkisi olan kanun ve yönetmeliklerle ilgili yeterli ve uygun denetim kanıtı elde etmeye çalışır⁴. Mali tablo denetiminde sadece mali tablolar üzerinde doğrudan ve önemli etkisi olan kanun ve yönetmelikler ilgili olmasına karşın uygunluk denetiminde konuyla ilgili herhangi bir kanun ve yönetmelik denetim için ilgili olabilir.
- 24) *(Bu paragraf iptal edilmiştir)*

⁴ Karş. ISSAI 2250.

» COMPLIANCE AUDITING IN RELATION WITH THE AUDIT OF FINANCIAL STATEMENTS

- 21) The legislature, as an element of public democratic process, establishes the priorities for public-sector income and expenditure and for the calculation and attribution of expenditure and income. The underlying premises of legislative bodies, and the decisions they take, are the source of the authorities governing cash flow in the public sector. Compliance with those authorities constitutes a broader perspective alongside the audit of financial statements in budgetary execution.
- 22) The audit of compliance with relevant authorities is often an important part of the mandate of an SAI, where it is combined with the audit of financial statements as part of reporting on the execution of public budgets.
- 23) Laws and regulations are important both in compliance auditing and in the audit of financial statements. Which laws and regulations apply in each field will depend on the audit objective. Compliance auditing is the independent assessment of whether a given subject matter is in compliance with applicable authorities identified as criteria; it focuses on obtaining sufficient and appropriate evidence regarding compliance with those criteria. The audit of financial statements seeks to ascertain whether the financial statements of the entity concerned were prepared in accordance with an acceptable financial reporting framework and to obtain sufficient and appropriate audit evidence regarding the laws and regulations that have a direct and material effect on the financial statements.⁴ Whereas, in the audit of financial statements, only those laws and regulations with a direct and material effect on the financial statement are relevant, in compliance auditing any laws and regulations relevant to the subject matter may be relevant for the audit.
- 24) *(This paragraph has been deleted)*

4 Cf. ISSAI 2250.

» AYRI YÜRÜTÜLEN UYGUNLUK DENETİMİ

- 25) Uygunluk denetimleri; mali tablo denetiminden ve performans denetimlerinden ayrı olarak planlanabilir, yürütülebilir ve raporlanabilir. Uygunluk denetimleri, her biri belirli bir konuyla ilgili müstakil ve açıkça tanımlanmış denetimler olarak düzenli veya özel amaçlı bir şekilde ayrı ayrı yürütülebilir.

» PERFORMANS DENETİMİYLE BİRLİKTE YÜRÜTÜLEN UYGUNLUK DENETİMİ

- 26) Uygunluk denetimi performans denetiminin parçası olduğunda uygunluk; ekonomiklik, verimlilik ve etkinliğin unsurlarından biri olarak görülür. Uygunsuzluk; performans denetimine tabi olan faaliyetlerin durumunun sebebi, açıklaması veya sonucu olabilir. Bu tür birleşik denetimlerde denetçiler, denetimin asıl odak noktasının performans mı yoksa uygunluk mu olduğuna ve performans denetimi, uygunluk denetimi ya da her iki denetime ilişkin ISSAI'lerin uygulanıp uygulanmayacağına karar vermek için mesleki yargılarını kullanmalıdır.

» **COMPLIANCE AUDITING CONDUCTED SEPARATELY**

- 25) Compliance audits may also be planned, performed and reported on separately from the audit of financial statements and from performance audits. Compliance audits may be conducted separately on a regular or an *ad hoc* basis, as distinct and clearly-defined audits each related to a specific subject matter.

» **COMPLIANCE AUDITING IN COMBINATION WITH PERFORMANCE AUDITING**

- 26) When compliance auditing is part of a performance audit, compliance is seen as one of the aspects of economy, efficiency and effectiveness. Non-compliance may be the cause of, an explanation for, or a consequence of, the state of the activities that are the subject of the performance audit. In combined audits of this kind, auditors should use their professional judgement to decide whether performance or compliance is the primary focus of the audit, and whether to apply the ISSAIs on performance auditing, compliance auditing or both.

4

UYGUNLUK DENETİMİNİN UNSURLARI

- 27) Kamu sektörü denetiminin unsurları, ISSAI 100’de tanımlanmaktadır. Bu bölümde denetime başlamadan önce denetçi tarafından belirlenmesi gereken, uygunluk denetimiyle ilgili unsurların ek özellikleri ele alınmaktadır.

YASAL VE İDARİ DÜZENLEMELER İLE KRİTERLER

- 28) Yasal ve idari düzenlemelerin yapısı ve içeriği, denetim kriterlerini oluşturduğu ve böylelikle spesifik bir anayasal düzenleme kapsamında denetimin nasıl işlemesi gerektiğine dair temel oluşturduğu için yasal ve idari düzenlemeler, uygunluk denetiminin en temel unsurudur.
- 29) Yasal ve idari düzenlemeler; kuralları, kanun ve yönetmelikleri, bütçe kararlarını, politikaları, belirlenmiş kaideleri, kararlaştırılmış şartları veya güçlü kamu mali yönetimini ve kamu personel idaresini düzenleyen genel ilkeleri içerebilir. Yasal ve idari düzenlemelerin çoğu, ulusal yasamanın temel öncül ve kararlarından kaynaklanır ancak kamu sektörünün teşkilat yapısında daha alt düzeyde yayımlanabilir.
- 30) Yasal ve idari düzenlemeler çok çeşitli olabileceği için birbiriyle çelişen hükümleri olabilir ve farklı yorumlara tabi olabilir. Buna ilaveten ikincil yasal ve idari düzenlemeler, etkinleştirici mevzuatın gereklilikleri veya sınırlarıyla tutarlı olmayabilir ve mevzuat boşlukları olabilir. Sonuç olarak kamu sektöründe yasal ve idari düzenlemelere uygunluğu değerlendirmek için bu yasal ve idari düzenlemelerin yapı ve içeriği hakkında yeterli bilgi sahibi olmak gerekir.

4

ELEMENTS OF COMPLIANCE AUDITING

- 27) The elements of public-sector auditing are described in ISSAI 100. This section outlines additional aspects of the elements relevant to compliance auditing, which should be identified by the auditor before commencing the audit.

AUTHORITIES AND CRITERIA

- 28) Authorities are the most fundamental element of compliance auditing, since the structure and content of authorities furnish the audit criteria and therefore form the basis of how the audit is to proceed under a specific constitutional arrangement.
- 29) Authorities may include rules, laws and regulations, budgetary resolutions, policy, established codes, agreed terms or the general principles governing sound public-sector financial management and the conduct of public officials. Most authorities originate in the basic premises and decisions of the national legislature, but they may be issued at a lower level in the organisational structure of the public sector.
- 30) Because of the variety of possible authorities, they may have mutually conflicting provisions and be subject to differing interpretations. In addition, subordinate authorities may not be consistent with the requirements or limits of the enabling legislation, and there may be legislative gaps. As a result, to assess compliance with authorities in the public sector it is necessary to have sufficient knowledge of the structure and content of the authorities themselves.

Kriterlerin kaynakları, denetimde hem denetim kapsamı belirlenirken hem de denetim bulguları oluşturulurken başlı başına ön plana çıkabildiğinden, denetim kriterlerinin belirlenmesi söz konusu olduğunda bu husus özellikle önemlidir.

- 31) Kriterler, konuyu tutarlı ve makul şekilde değerlendirmek veya ölçmek için kullanılan kıyaslama ölçütleridir. Denetçi, kriterleri ilgili yasal ve idari düzenlemeler temelinde belirler. Uygunluk denetimi kriterlerinin uygun olabilmesi için konuyla ilgili, güvenilir, tam, tarafsız, anlaşılır, kıyaslanabilir, kabul edilebilir ve elde edilebilir olmaları gerekir. Uygun kriterlerin sağladığı atıf çerçevesi olmaksızın varılan her sonuç, bireysel yoruma ve yanlış anlaşılmaya açıktır.
- 32) Uygunluk denetimi genel olarak; yetki verici mevzuat, çerçeve mevzuat kapsamında yayımlanan düzenlemeler ve bütçe kanunları dahil ilgili diğer kanun, yönetmelik ve anlaşmalar gibi resmi kriterlere uygunluğun değerlendirilmesinden oluşur (*düzenlilik*). Resmi kriterler olmadığında veya mevzuatta bunların uygulanmasıyla ilgili belirgin eksiklikler olduğunda denetimler, düzgün mali yönetim ve kamu görevlilerinin davranışlarını düzenleyen genel ilkelere uygunluğu da inceleyebilir (*yerindelik*). Hem düzenliliğe hem de yerindeliğe odaklanan denetimlerde uygun kriterlere ihtiyaç vardır. Yerindeliğe ilişkin uygunluk denetimi için uygun kriterler, ya genel kabul gören ilkeler ya da ulusal veya uluslararası iyi uygulamalar olacaktır. Bazı hallerde bu kriterler; kodifiye edilmemiş, dolaylı veya üstün hukuk ilkelerine dayalı olabilir.

KONU

- 33) Uygunluk denetiminin konusu, denetimin kapsamında tanımlanır. Bu konu; faaliyetler, mali işlemler veya bilgi şeklinde olabilir. Uygunluk konusundaki tasdik görevleri söz konusu olduğunda, belirlenmiş ve standardize bir raporlama çerçevesine uygun olarak hazırlanan bir uygunluk bildirimini olabilecek konu bilgisinin belirlenmesi daha ilgilidir.
- 34) Konu; YDK'nın görev ve yetkisi, ilgili yasal ve idari düzenlemeler ve denetimin kapsamına dayalıdır. Bu nedenle uygunluk denetimi konusunun içeriği ve kapsamı büyük ölçüde değişiklik gösterebilir. Denetimin konusu, genel veya spesifik olabilir.

This is of particular importance when it comes to identifying the audit criteria, as the sources of the criteria may themselves feature in the audit, both when determining the audit scope and when drawing up the audit findings.

- 31) Criteria are the benchmarks used to evaluate or measure the subject matter consistently and reasonably. The auditor identifies criteria on the basis of the relevant authorities. To be suitable, compliance audit criteria must be relevant, reliable, complete, objective, understandable, comparable, acceptable and available. Without the frame of reference provided by suitable criteria, any conclusion is open to individual interpretation and misunderstanding.
- 32) Compliance auditing generally comprises the assessment of compliance with formal criteria, such as authorising legislation, regulations issued under framework legislation and other relevant laws, regulations and agreements, including budgetary laws (*regularity*). Where formal criteria are absent or there are obvious shortcomings in the legislation concerning their application, audits may also examine compliance with the general principles governing sound financial management and the conduct of public officials (*propriety*). Suitable criteria are needed both in audits focusing on regularity and in audits focusing on propriety. Suitable criteria for a compliance audit of propriety will be either generally-accepted principles or national or international best practice. In some cases they may be uncodified, implicit or based on overriding principles of law.

SUBJECT MATTER

- 33) The subject matter of a compliance audit is defined in the scope of the audit. It may take the form of activities, financial transactions or information. For attestation engagements on compliance it is more relevant to identify the subject matter information, which may be a statement of compliance prepared in accordance with an established and standardised reporting framework.
- 34) The subject matter depends on the mandate of the SAI, the relevant authorities and the scope of the audit. Hence the content and scope of compliance audit subject matter can vary widely. The subject matter of an audit may be either general or specific.

Bazı konu türleri niceldir ve genellikle kolay ölçülür (örneğin belli koşulları karşılamayan ödemeler), bazı konu türleri ise niteldir ve doğası gereği daha öznel (örneğin davranış veya prosedür gerekliliklerine riayet).

UYGUNLUK DENETİMİNDEKİ ÜÇ TARAF

- 35) Uygunluk denetimi, üç taraflı bir ilişkiye dayalıdır. Bu ilişkide **denetçi**, bir konunun kriterlere göre değerlendirilmesi veya ölçülmesi hakkında **sorumlu taraf** dışında **hedef kullanıcıların** güven derecesini artırmak için tasarlanan bir sonuç ifade etmek amacıyla yeterli ve uygun denetim kanıtı elde etmeyi amaçlar.
- 36) Uygunluk denetiminde *denetçinin* sorumluluğu; denetim unsurlarını belirlemek, belli bir konunun belirlenen kriterlere uygun olup olmadığını değerlendirmek ve uygunluk denetimi raporu yayımlamaktır.
- 37) *Sorumlu taraf*, kamu kaynaklarının yönetiminden ve yasama organının kontrolü altındaki yetkilerin kullanılmasından sorumlu olan merkezi yönetimin yürütme organı ve/veya bunun hiyerarşisi içindeki kamu görevlileri ve kurumlarıdır. Uygunluk denetiminde sorumlu taraf, denetimin konusundan sorumludur.
- 38) *Hedef kullanıcılar*, denetçinin denetim raporunu hazırladığı bireyler, kuruluşlar veya bunların benzeridir. Uygunluk denetiminde kullanıcılar, genellikle uygunluk denetimi raporlarının nihai kullanıcıları olan halkın temsilcileri olarak yasama organını içerir. Yasama organı, kamu sektörü gelir ve giderlerinin amacı ve hesaplanmasıyla ilgili kararları alır ve öncelikleri belirler. Uygunluk denetiminde asıl kullanıcı, genellikle denetim kriteri olarak belirlenen yasal ve idari düzenlemeleri yayımlayan kuruluştur.
- 39) Bu üç taraf arasındaki ilişki, her denetimin kendi bağlamında ele alınmalıdır. Her görevlerinin aksine doğrudan raporlama görevlerinde farklı bir mahiyet arzedebilir. Bu üç tarafın tanımı, sürece dâhil olan kamu kurumlarına göre de değişebilir.

Some types of subject matter are quantitative and, often, easily measured (for example payments which do not satisfy certain conditions), while others are qualitative and more subjective in nature (for example behaviour or adherence to procedural requirements).

THE THREE PARTIES IN COMPLIANCE AUDITING

- 35) Compliance auditing is based on a three-party relationship in which **the auditor** aims to obtain sufficient appropriate audit evidence in order to express a conclusion designed to enhance the degree of confidence of **the intended users**, other than **the responsible party**, about the measurement or evaluation of a subject matter against criteria.
- 36) In compliance auditing the responsibility of the *auditor* is to identify the elements of the audit, assess whether a particular subject matter is compliant with the established criteria and issue a compliance audit report.
- 37) *The responsible party* is the executive branch of government and/or its underlying hierarchy of public officials and entities responsible for the management of public funds and the exercise of authority under the control of the legislature. The responsible party in compliance auditing is responsible for the subject matter of the audit.
- 38) *The intended users* are the individuals, organizations or classes thereof for whom the auditor prepares the audit report. In compliance auditing the users generally include the legislature as representatives of the people, who are the ultimate users of compliance audit reports. The legislature makes decisions and sets priorities concerning the calculation and purpose of public-sector expenditure and income. The primary user in compliance auditing is often the entity that issued the authorities identified as audit criteria.
- 39) The relationship between the three parties should be viewed in the context of each audit and may be different in direct reporting as opposed to attestation engagements. The definition of the three parties may also vary according to the public-sector entities involved.

UYGUNLUK DENETİMİNDE GÜVENCE

- 40) Denetçi, tüm denetimlerdeki yapısal sınırlamalar yüzünden hiçbir denetimin konunun durumuna ilişkin hiçbir surette mutlak güvence sağlayamayacağını farkında olarak yanlış sonuçlara ulaşma riskini azaltmak veya yönetmek için prosedürler uygular. Bu durum, şeffaf bir şekilde iletilmelidir. Çoğu durumda, bir uygunluk denetimi konunun tüm unsurlarını kapsamayacağından belli bir ölçüde nitel veya nicel örneklemeyle dayalı olacaktır.
- 41) Güvence elde edilerek yürütülen bir uygunluk denetimi, hedef kullanıcıların denetçi veya başka bir taraf tarafından sağlanan bilgiye duyduğu güveni artırır.

Uygunluk denetiminde **iki güvence düzeyi** vardır: *Makul güvence*, denetçinin görüşüne göre konunun tüm önemli açılardan belirlenen kriterlere uygun olup olmadığını ifade eder. *Sınırlı güvence*, konunun kriterlere uygun olmadığına kanaat getirmesine yol açacak herhangi bir şeyin denetçinin dikkatini çekmediğini ifade eder. Uygunluk denetiminde hem doğrudan raporlama hem de tasdik görevlerinde mümkündür.

ASSURANCE IN COMPLIANCE AUDITING

- 40) An auditor performs procedures to reduce or manage the risk of providing incorrect conclusions, recognising that, owing to the inherent limitations in all audits, no audit can ever provide absolute assurance of the condition of the subject matter. This should be communicated in a transparent way. In most cases, a compliance audit will not cover all elements of the subject matter but will rely on a degree of qualitative or quantitative sampling.
- 41) Compliance auditing carried out by obtaining assurance enhances the confidence of the intended users in the information provided by the auditor or another party.

In compliance auditing there are **two levels of assurance**: *reasonable assurance*, conveying that, in the auditor's opinion, the subject matter is or is not in compliance, in all material respects, with the stated criteria; and *limited assurance*, conveying that nothing has come to the auditor's attention to cause him/her to believe that the subject matter is not compliant with the criteria. Both reasonable and limited assurance are possible in both direct reporting and attestation engagements in compliance auditing.

5

UYGUNLUK DENETİMİNİN İLKELERİ

- 42) Uygunluk denetimi, belli bir konunun kriter olarak belirlenen yasal ve idari düzenlemelere uygun olup olmadığına dair kanıtların tarafsızca elde edilmesi ve değerlendirilmesine yönelik sistematik bir süreçtir. Aşağıdaki ilkeler, uygunluk denetiminin yürütülmesi için esastır. Denetim doğası gereği, tekrara dayalı ve kümülatif bir nitelik taşır ancak bu bölüm, sunum amacıyla denetçinin denetim sürecine başlamadan önce ve denetim süreci boyunca birden fazla hususta dikkate alması gereken ilkelere (genel ilkeler) ve denetim süreci içindeki adımlarla ilgili ilkelere ayrılmıştır.

GENEL İLKELER

» MESLEKİ YARGI VE ŞÜPHECİLİK

- 43) **Denetçiler, denetimi mesleki şüphecilikle planlamalı, yürütmeli ve denetim süreci boyunca mesleki yargı kullanmalıdır.**

“Mesleki şüphecilik” ve “mesleki yargı” terimleri, denetçinin uygun hareket tarzı hakkındaki kararlarıyla ilgili gereklilikleri oluşturmasıyla ilgilidir. Bunlar, sorgulayıcı bir bakış açısını gereken denetçi tavrını ifade eder.

Denetçi, denetim sürecinin her aşamasında mesleki yargı uygulamalıdır. Bu kavram; denetim koşulları açısından uygun olan hareket tarzı hakkında bilgiye dayalı kararlar alınabilmesi için denetim standartlarının sağladığı bağlam içerisinde ilgili eğitim, bilgi birikimi ve tecrübenin uygulanmasını ifade eder.

5

PRINCIPLES OF COMPLIANCE AUDITING

- 42) A compliance audit is a systematic process of objectively obtaining and evaluating evidence as to whether a given subject matter is in compliance with applicable authorities identified as criteria. The principles below are fundamental to the conduct of a compliance audit. The nature of the audit is iterative and cumulative, but for the purposes of presentation this section is divided into principles that the auditor should consider prior to commencement and at more than one point during the audit process (general principles) and those related to steps in the audit process itself.

GENERAL PRINCIPLES

» PROFESSIONAL JUDGEMENT AND SCEPTICISM

- 43) **Auditors should plan and conduct the audit with professional scepticism and exercise professional judgement throughout the audit process.**

The terms “professional scepticism” and “professional judgement” are relevant when formulating requirements regarding the auditor’s decisions about the appropriate course of action. They express the attitude of the auditor, which must include a questioning mind.

The auditor must apply professional judgement at all stages of the audit process. The concept refers to the application of relevant training, knowledge and experience, within the context provided by auditing standards, so that informed decisions can be made about the courses of action that are appropriate given the circumstances of the audit.

Mesleki şüphecilik kavramı, tüm denetimler için esastır. Denetçi, belli koşulların konunun kriterlerden uzaklaşmasına yol açabileceğinin farkında olarak denetimi mesleki şüphecilik yaklaşımıyla planlamalı ve yürütmelidir. Mesleki şüphecilik yaklaşımı, denetçinin denetim boyunca elde edilen kanıtların yeterlilik ve uygunluğuna ilişkin olarak sorgulayıcı bir bakuş açısıyla eleştirel bir değerlendirme yapması anlamına gelir.

Mesleki yargı ve şüphecilik; uygunluk denetimi süreci boyunca denetim unsurları, konu, uygun kriterler, denetim kapsamı, risk, önemlilik ve tanımlanmış risklere yanıt olarak kullanılacak denetim prosedürlerini değerlendirmek için kullanılır. Bu iki kavram; aynı zamanda kanıtların ve uygunsuzluk durumlarının değerlendirilmesinde, raporlamada ve denetim boyunca iletişimin şekil, içerik ve sıklığına karar verilmesinde kullanılır. Uygunluk denetiminde mesleki yargı ve şüpheciliğın korunmasına yönelik spesifik gereklilikler; uygun kriterleri belirlemeye temel oluşturacak kamusal yasal ve idari düzenlemelerin yapı ve içeriğini veya kanun ve yönetmeliklerin tamamen veya kısmen eksik olması durumunda mevzuattaki boşlukları analiz etme ve bilinen ve bilinmeyen konulara yaklaşımda mesleki denetim kavramlarını uygulama becerisidir. Denetçi; çeşitli türdeki denetim kanıtlarını, kaynağına ve denetimin kapsamı ve konusuyla ilgisine göre takdir edebilme ve denetim sırasında elde edilen tüm kanıtların yeterlilik ve uygunluğunu değerlendirebilme yeteneğine sahip olmalıdır.

» KALİTE KONTROL

44) Denetçiler, denetimin genel kalitesinden sorumlu olmalıdır.

Denetçi, denetimin yürütülmesinden sorumludur ve denetim süreci boyunca kalite kontrol prosedürleri uygulamalıdır. Bu gibi prosedürlerin amacı; denetimin geçerli standartlara riayet etmesini ve denetim raporu, sonucu ve görüşünün ilgili koşullar altında uygun olmasını sağlamak olmalıdır.

The concept of professional scepticism is fundamental to all audits. The auditor should plan and conduct the audit with an attitude of professional scepticism, recognising that certain circumstances may cause the subject matter to diverge from the criteria. An attitude of professional scepticism means the auditor making a critical assessment, with a questioning mind, of the sufficiency and appropriateness of evidence obtained throughout the audit.

Professional judgement and scepticism are used throughout the compliance audit process to assess the elements of the audit, the subject matter, suitable criteria, the audit scope, risk, materiality and the audit procedures to be used in response to the defined risks. The two concepts are also used in the evaluation of evidence and instances of non-compliance, in reporting and in determining the form, content and frequency of communication throughout the audit. Specific requirements for maintaining professional judgement and scepticism in compliance auditing are the ability to analyse the structure and content of public authorities as a basis for identifying suitable criteria or gaps in legislation, in the event that laws and regulations are entirely or partially lacking, and to apply professional audit concepts in the approach to known and unknown subject matter. The auditor should be capable of appraising a variety of types of audit evidence by their source and relevance to the audit scope and subject matter, and of evaluating the sufficiency and appropriateness of all evidence obtained during the audit.

» QUALITY CONTROL

44) Auditors should take responsibility for the overall quality of the audit.

The auditor is responsible for the performance of the audit and should implement quality control procedures throughout the audit process. Such procedures should be aimed at ensuring that the audit complies with the applicable standards and that the audit report, conclusion or opinion is appropriate given the circumstances.

» DENETİM EKİBİNİN YÖNETİMİ VE BECERİLERİ

45) Denetçiler, gerekli becerilere erişebilmelidir.

Denetim ekibindeki bireyler; denetimi başarıyla tamamlamak için gerekli bilgi birikimi, beceri ve uzmanlığa toplu olarak sahip olmalıdır. Bunun içinde yürütülen denetimin türüne ilişkin bilgi ve uygulama tecrübesi, geçerli standartlarla yasal ve idari düzenlemelere aşinalık, denetlenen kuruluşun faaliyetlerinin tanınması ve mesleki yargıyı kullanma becerisi ve tecrübesi yer alır. Tüm denetimlerin ortak noktası; uygun niteliklere sahip personelin istihdamı, personelin gelişim ve eğitiminin sağlanması, denetimlerin yürütülmesine ilişkin rehber ve diğer yazılı rehber bilgi ve talimatların hazırlanması ve yeterli denetim kaynağının tahsisi gerekliliğidir. Denetçiler, sürekli mesleki gelişim yoluyla mesleki yetkinlerini muhafaza etmelidir.

Denetimlerde YDK bünyesinde mevcut olmayan bilim dallarından uzmanlık teknikleri, yöntemler veya beceriler gerekebilir. Kurum dışı uzmanlar, farklı şekillerde örneğin bilgi birikimi sağlamak veya spesifik bir çalışmayı yürütmek için kullanılabilir. Denetçiler, uzmanların gerekli yetkinliğe, becerilere ve tarafsızlığa sahip olup olmadığını değerlendirmeli ve uzmanların çalışmasının denetimin amacına uygun olup olmadığına karar vermelidir.

» DENETİM RİSKİ

46) Denetçiler, denetim süreci boyunca denetim riskini dikkate almalıdır.

Denetimler, denetim riskini yönetecek veya kabul edilebilir düzeye indirecek şekilde yürütülmelidir. Denetim riski, denetim raporunun –veya daha spesifik olarak denetçinin vardığı sonuç veya görüşün- denetim koşulları altında uygunsuz olması riskidir.

Denetim riskinin dikkate alınması, hem tasdik hem de doğrudan raporlama görevliyle ilgilidir. Denetçi, konu ve raporlama formatıyla yani konunun nitel mi nicel mi olduğu ve denetim raporunun görüş mü yoksa sonuç mu içereceğiyle ilgili olarak üç farklı denetim riski boyutunu (yapısal risk, kontrol riski, tespit riski) değerlendirmelidir.

» AUDIT TEAM MANAGEMENT AND SKILLS

45) Auditors should have access to the necessary skills.

The individuals in the audit team should collectively possess the knowledge, skills and expertise necessary to successfully complete the audit. This includes an understanding and practical experience of the type of audit being undertaken, familiarity with the applicable standards and authorities, an understanding of the audited entity's operations and the ability and experience to exercise professional judgement. Common to all audits is the need to recruit personnel with suitable qualifications, offer staff development and training, prepare manuals and other written guidance and instructions concerning the conduct of audits, and assign sufficient audit resources. Auditors should maintain their professional competence through ongoing professional development.

Audits may require specialised techniques, methods or skills from disciplines not available within the SAI. External experts may be used in different ways, e.g. to provide knowledge or conduct specific work. Auditors should evaluate whether experts have the necessary competence, capabilities and objectivity and determine whether their work is adequate for the purposes of the audit.

» AUDIT RISK

46) Auditors should consider audit risk throughout the audit process.

Audits should be conducted in such a way as to manage, or reduce the audit risk to an acceptable level. The audit risk is the risk that the audit report – or more specifically the auditor's conclusion or opinion -will be inappropriate in the circumstances of the audit.

Consideration of audit risk is relevant in both attestation and direct engagements. The auditor should consider three different dimensions of audit risk – inherent risk, control risk and detection risk – in relation to the subject matter and the reporting format, i.e. whether the subject matter is quantitative or qualitative and whether the audit report is to include an opinion or a conclusion.

Bu denetim riski boyutlarının nispi önemi; konunun niteliğine, denetimin makul güvence mi yoksa sınırlı güvence mi sağlayacağına ve denetimin doğrudan raporlama görevi mi yoksa tasdik görevi mi olduğuna bağlıdır.

» ÖNEMLİLİK

47) Denetçiler, denetim süreci boyunca önemliliği dikkate almalıdır.

Önemliliğin belirlenmesi, mesleki yargı konusudur ve denetçinin kullanıcıların ihtiyaçlarını yorumlamasına bağlıdır. Bir konu hakkındaki bilginin hedef kullanıcıların kararını etkileme olasılığı olması halinde o konu önemli olarak değerlendirilebilir. Bu yargı, tek bir kalemler veya bir arada ele alınan bir grup kalemlerle ilgili olabilir. Önemlilik, genellikle değer açısından belirlenir ancak başka nitel ve nicel özellikleri de vardır. Bir kalemin veya bir grup kalemin yapısal özellikleri, bir konuyu niteliği gereği önemli kılabilir. Bir konu, meydana geldiği bağlam yüzünden de önemli olabilir.

Yukarıda belirtildiği üzere, uygunluk denetiminde önemliliğin hem nitel hem de nicel özellikleri vardır. Ancak nitel özellikler genellikle kamu sektöründe daha büyük rol oynar. Önemlilik; planlama, elde edilen kanıtın değerlendirilmesi ve raporlama amaçları bakımından dikkate alınmalıdır. Önemliliğe karar vermenin esas unsurlarından biri, raporlanan (olası veya teyit edilmiş) uygunluk veya uygunsuzluk durumlarının hedef kullanıcıların kararlarını etkilemesinin makul bir şekilde beklenip beklenmediğinin dikkate alınmasıdır. Bu yargı değerlendirmesinde dikkate alınması gereken faktörler; mevzuatta öngörülmüş gereklilikler, kamusal ilgi veya beklentiler, yasama odağının spesifik alanları, talepler ve önemli finansmanlardır. Hile gibi genel önemlilik belirlemesinden daha düşük değerdeki veya etki düzeyindeki konular da önemli olarak dikkate alınabilir. Önemliliğin değerlendirilmesi, denetçinin kapsamlı mesleki yargısını gerektirir ve denetimin kapsamıyla ilgilidir.

The relative significance of these dimensions of audit risk depends on the nature of the subject matter, whether the audit is to provide reasonable or limited assurance and whether it is a direct reporting or an attestation engagement.

» **MATERIALITY**

47) Auditors should consider materiality throughout the audit process.

Determining materiality is a matter of professional judgement and depends on the auditor's interpretation of the users' needs. A matter can be judged material if knowledge of it would be likely to influence the decisions of the intended users. This judgement may relate to an individual item or to a group of items taken together. Materiality is often considered in terms of value, but it also has other quantitative as well as qualitative aspects. The inherent characteristics of an item or group of items may render a matter material by its very nature. A matter may also be material because of the context in which it occurs.

As stated above, materiality in compliance auditing has both quantitative and qualitative aspects, although the qualitative aspects generally play a greater role in the public sector. Materiality should be considered for the purposes of planning, evaluating the evidence obtained and reporting. An essential part of determining materiality is to consider whether reported cases of compliance or non-compliance (potential or confirmed) could reasonably be expected to influence decisions by the intended users. Factors to be considered within this judgment assessment are mandated requirements, public interest or expectations, specific areas of legislative focus, requests and significant funding. Issues at a lower level of value or incidence than the general determination of materiality, such as fraud, may also be considered material. The assessment of materiality requires comprehensive professional judgement on the part of the auditor and is related to the audit scope.

» BELGELENDİRME

48) Denetçiler, yeterli denetim belgelerini hazırlamalıdır.

Belgelendirme; uygun zamanda hazırlanmalı ve kullanılan kriterler, denetimin kapsamı, varılan yargılar, elde edilen kanıtlar ve varılan sonuçların açıkça anlaşılmasını sağlamalıdır. Belgelendirme, söz konusu denetim konusunda önceden bilgisi olmayan tecrübeli bir denetçinin şu hususları anlamasını sağlamaya yetecek kadar detaylı olmalıdır: konu, kriterler, denetimin kapsamı, risk değerlendirmesi, denetim stratejisi ve denetim planı, yürütülen prosedürlerin niteliği, zamanlaması, kapsamı ve sonuçları arasındaki ilişki; denetçinin sonuç veya görüşünü desteklemek için elde edilen kanıtlar mesleki yargı kullanılmasını gerektiren tüm önemli konuların dayandığı gerekçe ve ilgili sonuçlar. Denetçi, denetim raporu yayımlanmadan önce ilgili denetim belgelerini hazırlamalı ve belgeler uygun süre boyunca saklanmalıdır.

» İLETİŞİM

49) Denetçiler, denetim süreci boyunca etkin iletişimi muhafaza etmelidir.

İletişim, tüm denetim aşamalarında yer alır: denetim başlamadan önce, başlangıçtaki planlama ile uygulama sırasında ve raporlama aşamasında. Denetim sırasında karşılaşılan ciddi zorluklar ve önemli uygunsuzluk durumları, uygun idare düzeyine veya yönetimden sorumlu olanlara iletilmelidir. Denetçi, aynı zamanda sorumlu tarafı denetim kriterleri hakkında bilgilendirmelidir.

» **DOCUMENTATION**

48) Auditors should prepare sufficient audit documentation.

Documentation should be prepared at the appropriate time and should provide a clear understanding of the criteria used, the scope of the audit, the judgments made, the evidence obtained and the conclusions reached. Documentation should be sufficiently detailed to enable an experienced auditor, with no prior knowledge of the audit, to understand the following: the relationship between the subject matter, the criteria, the audit scope, the risk assessment, the audit strategy and audit plan and the nature, timing, extent and results of the procedures performed; the evidence obtained in support of the auditor's conclusion or opinion; the reasoning behind all significant matters that required the exercise of professional judgement; and the related conclusions. The auditor should prepare relevant audit documentation before the audit report is issued, and the documentation should be retained for an appropriate period of time.

» **COMMUNICATION**

49) Auditors should maintain effective communication throughout the audit process.

Communication takes place at all audit stages: before the audit starts, during initial planning, during the audit proper, and at the reporting phase. Any significant difficulties encountered during the audit, as well as instances of material non-compliance, should be communicated to the appropriate level of management or those charged with governance. The auditor should also inform the responsible party of the audit criteria.

DENETİM SÜRECİYLE İLGİLİ İLKELER

» UYGUNLUK DENETİMİNİN PLANLANMASI VE TASARLANMASI

Denetimin kapsamı

50) Denetçiler, denetimin kapsamını belirlemelidir.

YDK'nın görev ve yetkisinin veya geçerli mevzuatın denetimin kapsamını belirlemediği hallerde buna denetçi tarafından karar verilmelidir. Denetimin kapsamı; konunun kriterlere uygunluğu açısından denetimin odak noktası, kapsamı ve sınırlarına ilişkin net bir bildirimdir. Denetimin kapsamının belirlenmesi, önemlilik ve riskten etkilenir ve hangi yasal ve idari düzenlemelerin ve bunların hangi parçalarının kapsama alınacağını belirler. Bir bütün olarak denetim süreci, tüm denetim kapsamını içine alacak şekilde tasarlanmalıdır.

Konu ve Kriterler

51) Denetçiler, konuyu ve uygun kriterleri belirlemelidir.

Konu ve kriterlerin belirlenmesi, uygunluk denetimindeki ilk adımlardan biridir. Konu ve kriterler, kanun veya YDK'nın görev ve yetkisi tarafından düzenlenmiş olabilir ya da denetçi tarafından belirlenebilir. Tasdik görevleri söz konusu olduğunda belli bir konunun belli kriterlere uygunluğu hakkında sorumlu taraf tarafından sunulan konu bilgisini belirlemek de ilgili olabilir.

Konu, birçok şekil alabilir ve çeşitli özelliklere sahip olabilir. Denetçi, konuyu belirlerken denetlenen kuruluşu analiz etmek ve önemlilik ve riski değerlendirmek için mesleki yargı ve şüphencilik kullanmalıdır.

Konu, belirlenebilir olmalı ve konuyu uygun kriterlere göre değerlendirmek mümkün olmalıdır. Konu; denetim raporunu, sonucunu ve görüşünü desteklemek için yeterli ve uygun denetim kanıtının toplanmasını sağlayacak nitelikte olmalıdır.

PRINCIPLES RELATED TO THE AUDIT PROCESS

» PLANNING AND DESIGNING A COMPLIANCE AUDIT

Audit scope

50) Auditors should determine the audit scope.

Where the SAI's mandate or the applicable legislation does not prescribe the scope of the audit, this should be decided by the auditor. The audit scope is a clear statement of the focus, extent and limits of the audit in terms of the subject matter's compliance with the criteria. The scoping of an audit is influenced by materiality and risk, and it determines which authorities and parts thereof will be covered. The audit process as a whole should be designed to cover the entire audit scope.

Subject matter and criteria

51) Auditors should identify the subject matter and suitable criteria.

Determination of the subject matter and criteria is one of the first steps in a compliance audit. The subject matter and criteria may be laid down by law or in the mandate of the SAI. Alternatively, it may be identified by the auditor. For attestation engagements it may also be relevant to identify the subject matter information presented by the responsible party concerning the compliance of a given subject matter with certain criteria.

The subject matter may take many forms and have a variety of characteristics. When identifying the subject matter, the auditor should employ professional judgement and scepticism to analyse the audited entity and assess materiality and risk.

The subject matter should be identifiable, and it should be possible to assess it against suitable criteria. It should be of such a nature that it enables sufficient and appropriate audit evidence to be gathered in support of the audit report, conclusion or opinion.

Denetçi, denetim kanıtını değerlendirmek ve denetim bulgu ve sonuçlarını geliştirmek için temel sağlayacak uygun kriterleri belirlemelidir. Kriterler, hedef kitle ve diğer kullanıcılar için uygun şekilde erişilir kılınmalıdır. Kriterler, sorumlu tarafa da iletilmelidir.

Kuruluşun Tanınması

52) Denetçiler, ilgili yasal ve idari düzenlemeler ışığında denetlenen kuruluşu tanımalıdır.

Uygunluk denetimi, yürütmenin tüm düzeylerini kapsayabilir ve çeşitli idari düzeyleri, kuruluş türlerini ve kuruluş birleşimlerini içerebilir. Bu nedenle denetçi, denetlenen kuruluşun yapı ve çalışmalarına ve uygunluğu gerçekleştirilmeye yönelik prosedürlerine aşina olmalıdır. Denetçi, bu bilgiyi önemliliğe karar vermek ve uygunsuzluk riskini değerlendirmek için kullanacaktır.

İç Kontrollerin ve Kontrol Ortamının Tanınması

53) Denetçiler, kontrol ortamını ve ilgili iç kontrolleri tanımalı ve bunların uygunluk sağlama olasılığı olup olmadığını değerlendirmelidir.

Denetlenen kuruluşun ve/veya denetimin kapsamıyla ilgili konunun tanınması, denetçinin kontrol ortamına ilişkin bilgi birikimine dayanır. Kontrol ortamı, yasal ve idari düzenlemelere uygunluğu sağlamak amacıyla iç kontrol sistemi için temel sağlayan dürüstlük ve etik davranış kültürüdür. Uygunluk denetiminde, uygunluğu gerçekleştirilmeye odaklanan bir kontrol ortamı, özellikle önem taşır.

Denetçi, denetlenen kuruluşu veya konuyu anlamak için iç kontrol sistemini de tanımalıdır. Denetçinin odaklanacağı kontrollerin türü, konuya ve denetimin spesifik nitelik ve kapsamına dayalı olacaktır. Konu nitel veya nicel olabileceği için denetçi, denetim kapsamına göre nitel veya nicel iç kontrollere veya bunların birleşimine odaklanacaktır. Denetçi, iç kontrolleri değerlendirirken bunların önemli uygunsuzluk durumlarını önleyememe veya tespit edememe riskini değerlendirir.

The auditor should identify suitable criteria to provide a basis for evaluating the audit evidence and developing audit findings and conclusions. The criteria should be made available to the intended users and others as appropriate. They should also be communicated to the responsible party.

Understanding the entity

52) Auditors should understand the audited entity in the light of the relevant authorities.

Compliance auditing may cover all levels of the executive and can include various administrative levels, types of entities and combinations of entities. The auditor should therefore be familiar with the structure and operations of the audited entity and its procedures for achieving compliance. The auditor will use this knowledge to determine materiality and assess the risk of non-compliance.

Understanding internal controls and the control environment

53) Auditors should understand the control environment and the relevant internal controls and consider whether they are likely to ensure compliance.

An understanding of the audited entity and/or the subject matter relevant to the audit scope depends on the auditor's knowledge of the control environment. The control environment is the culture of honesty and ethical behaviour that provides the foundation for the system of internal controls to ensure compliance with the authorities. In compliance auditing, a control environment that focuses on achieving compliance is of particular importance.

In order to understand the audited entity or the subject matter, the auditor also needs to understand the system of internal controls. The particular type of controls which the auditor focuses on will depend on the subject matter and the specific nature and scope of the audit. As the subject matter may be qualitative or quantitative, the auditor will focus on quantitative or qualitative internal controls, or a combination thereof, according to the audit scope. In evaluating internal controls, the auditor assesses the risk that they may not prevent or detect material instances of non-compliance.

Denetçi, tüm önemli açılardan yasal ve idari düzenlemelere uygunluğu sağlamak amacıyla iç kontrollerin kontrol ortamıyla uyum içerisinde olup olmadığını dikkate almalıdır.

Risk Değerlendirmesi

54) Denetçiler, uygunsuzluk risklerini belirlemek için risk değerlendirmesi yapmalıdır.

Denetim kriterleri, denetimin kapsamı ve denetlenen kuruluşun özelliklerinin ışığında denetçi; yürütülecek olan denetim prosedürlerinin niteliği, zamanlaması ve kapsamına karar vermek için bir risk değerlendirmesi yapmalıdır. Bu noktada denetçi, konunun kriterlere uymama riskini değerlendirmelidir. Uygunsuzluk; hile, hata, konunun yapısal niteliği ve/veya denetim koşulları yüzünden ortaya çıkabilir. Uygunsuzluk risklerinin ve bunların denetim prosedürleri üzerindeki olası etkisinin belirlenmesi, denetim süreci boyunca dikkate alınmalıdır. Denetçi, risk değerlendirmesinin parçası olarak uygunsuzluk durumlarının önemli olup olmadığına karar vermek amacıyla bilinen uygunsuzluk durumlarını değerlendirmelidir.

Hile Riski

55) Denetçiler, hile riskini dikkate almalıdır.

Denetçi, hileye işaret edebilecek uygunsuzluk durumlarıyla karşılaşarsa, gelecekte olabilecek yasal kovuşturma veya soruşturmalara müdahale etmemek için gerekli mesleki özeni ve dikkati göstermelidir.

Uygunluk denetiminde hile, genellikle resmi yetkinin istismar edilmesiyle ilgilidir ancak uygunluk durumlarının hileli raporlanmasıyla da ilgili olabilir. Yasal ve idari düzenlemelere uygunsuzluk durumları, haksız kazanç için resmi yetkinin kasten amacı dışında kullanılmasını içerebilir. Resmi yetkinin icrası şunları içerir: alınan kararlar, karar alınmayan durumlar, hazırlık çalışması, tavsiye, bilgi işleme ve kamu hizmetindeki diğer eylemler. Haksız kazançlar; idare, yönetimden sorumlu olanlar, çalışanlar veya üçüncü taraflar arasındaki bir veya daha fazla kişi tarafından kasti eylem yoluyla elde edilen ekonomik olan veya olmayan avantajlardır.

The auditor should consider whether the internal controls are in harmony with the control environment so as to ensure compliance with the authorities in all material respects.

Risk assessment

54) Auditors should perform a risk assessment to identify risks of non-compliance.

In the light of the audit criteria, the audit scope and the characteristics of the audited entity, the auditor should perform a risk assessment to determine the nature, timing and extent of the audit procedures to be performed. In this the auditor should consider the risks that the subject matter will not comply with the criteria. Non-compliance may arise due to fraud, error, the inherent nature of the subject matter and/or the circumstances of the audit. The identification of risks of non-compliance and their potential impact on the audit procedures should be considered throughout the audit process. As part of the risk assessment, the auditor should evaluate any known instances of non-compliance in order to determine whether they are material.

Risk of fraud

55) Auditors should consider the risk of fraud.

If the auditor comes across instances of non-compliance which may be indicative of fraud, he or she should exercise due professional care and caution so as not to interfere with any future legal proceedings or investigations.

Fraud in compliance auditing relates mainly to the abuse of public authority, but also to fraudulent reporting on compliance issues. Instances of non-compliance with authorities may constitute deliberate misuse of public authority for improper benefit. The execution of public authority includes decisions, non-decisions, preparatory work, advice, information handling and other acts in the public service. Improper benefits are advantages of a non-economic or economic nature gained by an intentional act by one or more individuals among management, those charged with governance, employees or third parties.

Hilenin tespit edilmesi uygunsuzluk denetiminin asıl amacı olmamasına karşın denetçiler, risk değerlendirmelerinde hile riski faktörlerine yer vermeli ve çalışmalarını yürütürken hile emarelerine karşı tetikte olmalıdır.

Denetim Stratejisi ve Denetim Planı

56) Denetçiler, bir denetim stratejisi ve denetim planı geliştirmelidir.

Denetim planlaması, genel bir denetim stratejisi ve denetim planı geliştirmek üzere denetim ekibi üyeleri arasında görüşme yapılmasını içermelidir. Denetim stratejisinin amacı, uygunsuzluk riskine karşı etkili bir yanıt oluşturmaktır. Bu, denetim planının geliştirilmesi yoluyla spesifik risklere planlanmış denetim yanıtları verilmesinin dikkate alınmasını içermelidir. Hem denetim stratejisi hem de denetim planı, yazılı olarak belgelendirilmelidir. Planlama; denetimin ayrı bir aşaması değil, sürekli ve tekrar eden bir süreçtir.

» DENETİM KANITI

57) Denetçiler, denetim kapsamını karşılamak için yeterli ve uygun denetim kanıtı toplamalıdır.

Denetçi, sonuç veya görüş için temel sağlamak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı toplamalıdır. Yeterlilik, kanıtın miktarının ölçütüdür, uygunluk ise kanıtın kalitesiyle (ilgililik, geçerlilik ve güvenilirlik) ilgilidir. Gereken kanıtın miktarı, denetim riskine (risk ne kadar yüksek olursa gereken kanıt da o kadar fazla olur) ve bu kanıtın kalitesine (kalite ne kadar yüksek olursa gereken kanıt daha az olabilir) bağlıdır. Buna göre kanıtın yeterliliği ve uygunluğu birbiriyle ilişkilidir. Ancak sadece daha fazla kanıt elde edilmesi, kanıtın kalitesiz olmasını telafi etmez. Kanıtın güvenilirliği, kaynağından ve niteliğinden etkilenir ve elde edildiği spesifik koşullara bağlıdır. Denetçi, denetim kanıtı olarak kullanılacak bilginin ilgililik ve güvenilirliğini değerlendirmeli ve tüm denetim kanıtlarının ve alınan bilgilerin gizliliğine saygı duymalıdır.

Denetim prosedürleri, denetim koşulları içinde uygun olmalı ve yeterli ve uygun denetim kanıtı elde etme amacına uygun olmalıdır.

While detecting fraud is not the main objective of compliance audit, auditors should include fraud risk factors in their risk assessments and remain alert to indications of fraud when carrying out their work.

Audit strategy and audit plan

56) Auditors should develop an audit strategy and an audit plan.

Audit planning should involve discussion between members of the audit team with a view to developing an overall audit strategy and an audit plan. The purpose of the audit strategy is to devise an effective response to the risk of non-compliance. It should include consideration of the planned audit responses to specific risks through the development of an audit plan. Both the audit strategy and the audit plan should be documented in writing. Planning is not a distinct phase of the audit, but a continuous and iterative process.

» **AUDIT EVIDENCE**

57) Auditors should gather sufficient appropriate audit evidence to cover the audit scope.

The auditor should gather sufficient and appropriate audit evidence to provide the basis for the conclusion or opinion. Sufficiency is a measure of the quantity of evidence, while appropriateness relates to the quality of evidence – its relevance, validity and reliability. The quantity of evidence required depends on the audit risk (the greater the risk, the more evidence is likely to be required) and on the quality of such evidence (the higher the quality, the less may be required). Accordingly, the sufficiency and appropriateness of evidence are interrelated. However, merely obtaining more evidence does not compensate for its poor quality. The reliability of evidence is influenced by its source and nature, and is dependent on the specific circumstances in which it was obtained. The auditor should consider both the relevance and the reliability of the information to be used as audit evidence, and must respect the confidentiality of all audit evidence and information received.

The audit procedures should be appropriate in the circumstances of the audit and suited to the purpose of obtaining sufficient and appropriate audit evidence.

Gerekli denetim kanıtının niteliği ve kaynakları; denetim kriterleri, konusu ve kapsamı tarafından belirlenir. Konu nitel veya nicel olabileceği için denetçi, denetimin kapsamına göre nitel veya nicel denetim kanıtına ya da bunların bir bileşimine odaklanacaktır. Bu nedenle uygunluk denetimi, hem nitel hem de nicel nitelikteki kanıtların toplanması için çeşitli prosedürler içerir.

Uygunluk denetçisi, genellikle uygunluk ve yeterlilik gerekliliklerini karşılamak amacıyla farklı kaynaklardan kanıtları birleştirmek ve kıyaslamak zorunda olacaktır.

» DENETİM KANITININ DEĞERLENDİRİLMESİ VE SONUÇLARA VARILMASI

58) Denetçiler, yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilip edilmediğini değerlendirmeli ve bununla ilgili sonuçlara varmalıdır.

Denetçi, denetimi uygun şekilde tamamladıktan sonra sonuca ulaşmak veya görüş bildirmek için denetim kanıtını gözden geçirecektir. Denetçi, elde edilen kanıtın denetim riskini kabul edilebilir düzeye indirmek için yeterli ve uygun olup olmadığını değerlendirmelidir. Değerlendirme süreci; uygunluk veya uygunsuzluk hakkındaki denetim raporu, sonucu veya görüşünü destekleyen veya çelişir görünen kanıtların değerlendirilmesini öngörür. Bu aynı zamanda önemlilik değerlendirmelerini de içerir. Denetçi, denetimin güvence düzeyini göz önünde tutarak kanıtların yeterli ve uygun olup olmadığını değerlendirdikten sonra bu kanıtlar ışığında denetimi en iyi nasıl sonuçlandıracağına karar vermelidir.

Tek kaynaktan elde edilen denetim kanıtının başka kaynaktan elde edilen kanıtlarla tutarsız olması veya kanıt olarak kullanılacak bilginin güvenilirliği hakkında herhangi bir şüphe olması halinde denetçi, denetim prosedürlerinde yapılacak hangi değişiklik veya eklemelerin sorunu çözeceğine karar vermeli ve varsa denetimin diğer yönlerine yönelik sonuçları dikkate almalıdır.

Denetçi, denetimi tamamladıktan sonra konunun yeterince ve uygun şekilde incelenip incelenmediğine karar vermek için denetim belgelerini gözden geçirecektir. Denetçi, risk değerlendirmesi ve ilk önemlilik belirlemesinin toplanan kanıtlar ışığında uygun olup olmadığına veya bunların revize edilmesine ihtiyaç olup olmadığına karar vermelidir.

The nature and sources of the necessary audit evidence are determined by the criteria, the subject matter and the scope of the audit. As the subject matter may be qualitative or quantitative, the auditor will focus on quantitative or qualitative audit evidence, or a combination thereof, according to the audit scope. Compliance auditing thus includes a variety of procedures for gathering evidence of both a quantitative and a qualitative nature.

The compliance auditor will often need to combine and compare evidence from different sources in order to meet the requirements for sufficiency and appropriateness.

» EVALUATING AUDIT EVIDENCE AND FORMING CONCLUSIONS

58) Auditors should evaluate whether sufficient and appropriate audit evidence has been obtained and form relevant conclusions.

After completing the audit proper the auditor will review the audit evidence in order to reach a conclusion or issue an opinion. The auditor should evaluate whether the evidence obtained is sufficient and appropriate so as to reduce the audit risk to an acceptably low level. The evaluation process entails considering evidence that both supports and seems to contradict the audit report, conclusion or opinion on compliance or non-compliance. It also includes considerations of materiality. After evaluating whether the evidence is sufficient and appropriate given the assurance level of the audit, the auditor should consider how best to conclude in the light of the evidence.

If audit evidence obtained from one source is inconsistent with that obtained from another, or if there are any doubts about the reliability of the information to be used as evidence, the auditor should determine what modifications or additions to the audit procedures would resolve the matter and consider the implications, if any, for other aspects of the audit.

After completing the audit, the auditor will review the audit documentation to determine whether the subject matter has been sufficiently and appropriately examined. The auditor should also determine whether the risk assessment and initial determination of materiality were appropriate in the light of the evidence collected, or whether they need to be revised.

» RAPORLAMA

59) Denetçiler; tamlik, tarafsızlık, zamanlılık ve çelişmeli süreç ilkelerine dayalı olarak bir rapor hazırlamalıdır.

Tamlık ilkesi, denetçinin rapor yayımlamadan önce ilgili tüm denetim kanıtlarını değerlendirmesini gerektirir. Tarafsızlık ilkesi; denetçinin, tüm raporların olgusal olarak doğru olmasını ve bulgu veya sonuçların ilgili ve dengeli şekilde sunulmasını sağlamak amacıyla mesleki yargı ve şüpheciliği uygulamasını gerektirir. Zamanlılık ilkesi, raporun zamanında hazırlanması anlamına gelir. Çelişmeli süreç ilkesi, denetlenen kuruluşla olguların doğruluğunun kontrol edilmesi ve sorumlu görevlilerden alınan yanıtların uygun şekilde birleştirilmesi anlamına gelir. Hem şekil hem de içerik açısından uygunluk denetimi raporu, tüm bu ilkelere uymalıdır.

Raporlama formatları, kanunda veya YDK'nın görev ve yetkisiyle belirlenmiş olabilir. Bununla birlikte, denetim raporu normalde gerçekleştirilen denetim çalışmasına dayalı bir sonuç içerir. Rapor, uygun hallerde iyileştirmeye yönelik yapıcı ve pratik tavsiyeler de verebilir. Tasdik görevinde rapora genellikle Denetçi Raporu denir.

Raporlama, kısa standardize görüşler ile kısa veya uzun şekilde sunulan çeşitli sonuç şekilleri arasında değişiklik gösterebilir. Nasıl görünürse görünsün rapor; tam, doğru, tarafsız, ikna edici ve konunun izin verdiği ölçüde açık, az ve öz olmalıdır. Denetim kapsamındaki herhangi bir sınırlama tanımlanmalıdır. Rapor, kullanılan kriterlerin ilgililiğini ve sağlanan güvence düzeyini açıkça belirtmelidir.

Sonuç, genellikle mali tablolar hakkındaki görüşe ek olarak uygunluğa ilişkin açık yazılı bir görüş ifadesi şeklini alabilir. Sonuç, spesifik denetim sorularına verilen daha detaylı bir yanıt şeklinde de ifade edilebilir. Tasdik görevlerinde bir görüş verilmesi yaygın olmakla birlikte, belirli denetim sorularının yanıtlanması, doğrudan raporlama görevlerinde daha sık kullanılır. Görüş verildiğinde denetçi, bunun değişikliğe uğramamış görüş olup olmadığını veya önemlilik ve yaygınlık değerlendirmesi temelinde değişikliğe uğrayıp uğramadığını belirtmelidir. Görüş verilmesi, normalde daha detaylı bir denetim stratejisi ve yaklaşımı gerektirecektir.

» **REPORTING****59) Auditors should prepare a report based on the principles of completeness, objectivity, timeliness and a contradictory process.**

The principle of completeness requires the auditor to consider all relevant audit evidence before issuing a report. The principle of objectivity requires the auditor to apply professional judgement and scepticism in order to ensure that all reports are factually correct and that findings or conclusions are presented in a relevant and balanced manner. The principle of timeliness implies preparing the report in due time. The principle of a contradictory process implies checking the accuracy of facts with the audited entity and incorporating responses from responsible officials as appropriate. In both form and content, a compliance audit report should conform to all these principles.

The forms of reporting may be defined in law or by the mandate of the SAI. Nonetheless, the audit report normally contains a conclusion based on the audit work performed. The report may also provide constructive and practical recommendations for improvement where appropriate. In an attestation engagement the report is generally referred to as the Auditor's Report.

Reporting may vary between brief standardised opinions and various forms of conclusions, presented in short or long form. However it appears, the report should be complete, accurate, objective, convincing and as clear and concise as the subject matter permits. Any limitations in the audit scope should be described. The report should clearly state the relevance of the criteria used and the level of assurance provided.

The conclusion may take the form of a clear written statement of opinion on compliance, often in addition to the opinion on the financial statements. It may also be expressed as a more elaborate answer to specific audit questions. While an opinion is common in attestation engagements, the answering of specific audit questions is more often used in direct reporting engagements. Where an opinion is provided the auditor should state whether it is unmodified or has been modified on the basis of the evaluation of materiality and pervasiveness. Delivering an opinion would normally require a more elaborate audit strategy and approach.

Uygunluk denetimi raporları, Őu unsurları içermelidir (bu sıralamada olması zaruri değildir):

1. BaŐlık
2. Muhatap
3. Kapsanan dönem dâhil denetimin kapsamı
4. Konunun tespiti veya tanımı
5. Belirlenen kriterler
6. ÇalıŐmanın yürütülmesinde uygulanan denetim standartlarının tespiti
7. Yapılan çalıŐmanın zeti
8. Bulgular
9. Sonuç/ görüş
10. Denetlenen kuruluşun yanıtları (uygun olduğu Şekilde)
11. Tavsiyeler (uygun olduğu Şekilde)
12. Rapor tarihi
13. İmza

» İZLEME

60) Denetçiler, uygun olduğu hallerde uygunsuzluk durumlarını izlemelidir.

İzleme süreci, düzeltici eylemin etkin Şekilde uygulanmasını kolaylaŐtırır ve denetlenen kuruluş, denetim raporunun kullanıcıları ve denetçi için (gelecek denetim planlaması) faydalı geri bildirim sağlar. Daha önceden raporlanmış uygunsuzluk durumlarını izleme ihtiyaı; konunun niteliği, belirlenen uygunsuzluk ve denetime özel koşullara göre değişiklik gösterecektir. Hesap mahkemeleri dâhil bazı YDK'larda izleme, yasal olarak bağlayıcı raporların veya yargı kararlarının yayımlanmasını içerebilir. Düzenli olarak yapılan denetimlerde izleme prosedürleri, sonraki yılın risk değerlendirmesinin parçasını oluŐturabilir.

Compliance audit reports should include the following elements (although not necessarily in this order):

1. Title
2. Addressee
3. Scope of the audit, including the time period covered
4. Identification or description of the subject matter
5. Identified criteria
6. Identification of the auditing standards applied in performing the work
7. A summary of the work performed
8. Findings
9. A conclusion/opinion
10. Replies from the audited entity (as appropriate)
11. Recommendations (as appropriate)
12. Report date
13. Signature

» **FOLLOW-UP**

60) Auditors should follow up instances of non-compliance when appropriate.

A follow-up process facilitates the effective implementation of corrective action and provides useful feedback to the audited entity, the users of the audit report and the auditor (for future audit planning). The need to follow up previously reported instances of non-compliance will vary with the nature of the subject matter, the non-compliance identified and the particular circumstances of the audit. At some SAIs, including courts of accounts, the follow-up may include issuing legally binding reports or judicial decisions. In audits carried out on a regular basis the follow-up procedures may form part of the subsequent year's risk assessment.